MINA SYSKON DOG AV SVÄLT

Hur har en så gränslös svält kunnat vara verklighet långt in i våra dagar — i Sverige?

Karin Schultz: RADIOTJÄNST BEHÖVER EN NY LEDNING

Ett temperamentsfullt inlägg i debatten kring radion.

DEN MAN ÄLSKAR AGAR MAN *Av Ingrid "Ole Lukkeöye" Almqvist*

ÅRET RUNT

Sensations-kappan

som alla kan ha vid årets alla tider.

Sensationspris

59:-

VÄNDBAR

manchester-poplin

Finns i hela färgskalan.

Silhuette

Hornsgatan 58

Fynd! Fynd! Fynd! Fynd! Fynd! Fynd!

Behärskandets teknik i Sydafrika

Politiskt, socialt, sexuellt

"Det finns några saker som alla sydafrikaner är oeniga om. Den första är den bestämda viljen att bevara det vita valdet i Sydafrika" (premiärminister Smuts 12 mars 1953).

"Vuurrekkers och deras avkomlingar" har "den nationella kalletsen att å ena sidan handla som förmyndare för de icke-europeiska massorna, men att å andra sidan upprätthålla de vitas välde och den vita rasens renhet" (premiärminister Malan på "löftets dag" 16 dec. 1953).

"Babels torn och dess språkbetestörelse förintades därför att det stred mot den gudomliga ordningen för världen, som krävde enhet — inte en yttre enhet, utan en djupare andlig enhet, och detta blott i Gud själv, som skapare och herre" (Malan 12 dec. 1953. I Stellenbosch i talet för aperthaid vid universiteten).

I DENNA och en följande artikel skall jag summariskt redogöra för hur de vita formar sitt välde i Sydafrika. Särskilt skall beaktas dels i vad mån det år 1948 segrande nationalistpartiet skärpt detta välde, dels de åtgärder, beslut och förslag som kan sägas bygga på den supplerande tanken om vitt (omynderskap, om omvårdnad och utveckling av de förtryckta. I stort sett gäller det samma för de tre underlydda raggrupperna — infödingar, färgade, indier — men jag skall i detta sammanhang främst beröra de vitas ställning i relation till den väldiga svarta majoriteten.

Politik

Sydafrikas statsskick har väsentligen samma yttre struktur som Englands. De fyra provinsernas självstyrelse är så begränsad att "unionen" bör kännetecknas som en enhetsstat. Parlamentarismen är helt genomförd; generalguvernören, som formellt är exekutivmaktens utövare, utses av regeringen och handlar enligt dennas omdöme. Av de två kamrarna väljes representanthuset med allmän rösträtt vid 21 år av den vita befolkningen, medan senatorerna utses av provinsrepresentationerna eller (en femtedel) av regeringen; representanthuset är enligt lag och praxis den ojämförligt mäktigaste avdelningen inom representationen.

Systemets kärnpunkt är det vita väldet. Då unionen kom till 1910 hade endast vita rösträtt i Oranjefristaten, Transvaal och Natal; i Kapprovinsen hade däremot andra raggrupper rösträtt vid viss ekonomisk standard (75 punds inkomst eller 50 punds fast egendom), och i unionsförfattningen stadgades att denna rösträtt ej fick begränsas annat än genom ett beslut fattat av båda husen med två tredjedelars majoritet. År 1930 fick de vita kvinnorna rösträtt, men rösträtt gavs inte åt de icke-vita kvinnorna i Kap. År 1936 avskaffades den begränsade rösträtten vid de allmänna valen för infödda i Kap med den förskrivna tvåtredjedelsmajoriteten.

De färgade som fyller de föreskrivna ekonomiska villkoren (omkring 50.000) har emellertid fortfarande rösträtt. Under de senaste åren har nationalistpartiet gång efter annan sökt avskaffa denna; dels har man säkerligen drivits av principen att endast vita bör delta i allmänna val, dels har man påverkats av att de färgades röster i huvudsak går till oppositionen (United Party) och att möjligen därför 4—5 platser går förlorade för regeringen; att de färgade snabbt ökar i antal och i allt större utsträckning fyller villkoren för rösträtt har också varit av betydelse. Två tredjedelars majoritet har emellertid icke uppnåtts, och med enkel majoritet fattade beslut har av högsta domstolen förklarats grundlagsstridiga och ogiltiga. Ett med enkel majoritet fattat beslut att parlamentet självt skall fungera som högsta domstol i dylika fall och ett härtill anknutet parlamentsbeslut om att den färgade rösträttens avskaffande är konstitutionellt korrekt — oppositionen vägrade att över huvud vara närvarande vid detta beslut — har likaledes underkänts av den riktiga högsta domstolen. Striderna kring denna fråga har varit de skarpaste sedan nationalistregeringens tillkomst. För närvarande sitter en kommitté med representanter för alla partier för att utreda frågan. Nationalistregeringen har lovat att genomdriva den färgade rösträttens avskaffande på ett eller annat sätt.

Vid de allmänna valen har alltså — bortsett från de färgade i Kapprovinsen — endast den vita minoriteten rösträtt. I någon mån har de andra raserna fått representation i parlamentet i annan form. I representanthuset får de infödda i Kap — vissa hövdingar, män med högre ekonomisk standard — välja in tre representanter genom särskilda val; i senaten utser de infödda i hela landet på samma sätt fyra representanter. Dessa parlamentsledamöter måste dock vara vita; och de får inte rösta i vissa frågor av speciell vikt (förteendevotum för regeringen, förhållandet till det brittiska samväldet). Flera av dessa vita infödingsrepresentanter, såsom senator Brookes från Natal och makarna Ballinger från Kap, har giort sig kända som skickliga och energiska talesmän för den svarta majoriteten.

I någon mån har man i andra former givit infödingarna möjlighet att framföra sina åsikter. År 1936 inrättades ett särskilt infödingaråd med delvis valda, delvis av regeringen utsedda medlemmar. Då kritik mot regeringspolitiken allt starkare framkom inom rådet, sammankallades det sällan, och år 1951 blev det helt avskaffat. Nationalistregeringen har tillsatt en rad lokala råd i infödingsreservaten, och i propagandan omtalas dessa råd ofta som ett slags parlament; i själva verket har råden ingen definitiv beslutanderätt ens i de sekundära frågor som behandlas, och de vita tjänstemännen, dirigerade av ministern för infödingsärenden med praktiskt taget obegränsade befogenheter, är alltigenom bestämmande.

Från politisk synpunkt är det vita väldet sålunda praktiskt taget totalt.

Sociala relationer

Den fullständiga segregationen på alla områden har i föregående artiklar tillräckligt beskrivits. Nationalistregeringen har genomfört ett stort antal skärpningar och utvidgningar. Senast märkes 1953 års lag om "likställda bekvämligheter". Enligt domstolsutslag har icke-vita rätt att begagna för de vita reserverade lokaler (t. ex. väntsalar och toaletter) om de inte har tillgång till något liknande på ifrågavarande plats. 1953 års lag stadgar att "lika bekvämligheter" inte erfordras; det blir härigenom lag — vilket tidigare varit praxis — att exempelvis en svart kan kastas ut från en järnvägsrestaurang, en buss eller ett väntrum, även om han inte har tillträde till liknande lokal eller fortskaffningsmedel.

Alla manliga infödingar måste vara försedda med identitetsbevis, i regel också med en rad andra dokument, som likaledes brukar kallas pass: intyg om rätt att söka arbete eller anställning, om förbindelser mellan främst vita män och färgade kvinnor torde däremot ha varit relativt vanliga. I en rad böcker har beskrivits hur efter de nya lagarnas antagande angiveriet frodades och hur polisbilarna i Kapstadens omgivningar sökte efter älskande par av skilda raggrupper; en mängd gamla förbindelser avslöjades, och kontrahenterna blev straffade.

*

De bestämmelser som här berörts är de mest påtagliga tecknen på särhållandet och de vitas välde. Men i fråga om undervisning, arbetsvillkor, egendomsrätt, tillträde till yrken och tjänster samt på många andra punkter är separationen och förtrycket lika systematiskt genomförda.

HERBERT TINGSTEN

Principen om de vitas obetingade välde i Sydafrika har uttalat: både av Malan (till vänster) och av hans store företrädare och mästersmånde Jan Smuts.

Icke-européer måste vid varje resa mellan olika provinser i unionen skaffa sig speciella dokument, som bl. a. upptar deras fingeravtryck. Inte ens spädbarn är undantagna från denna procedur.

Sexuella relationer

På detta område har under de senaste årtiondena utomordentligt skärpningar genomförts. År 1927 antogs den första genomgripande "Immorality Act"; den stadgade förbud mot utomäktenskapliga förbindelser mellan vita och infödda och fastställde stränga straff (i regel fängelse) för överträdelse. Den nationalistiska regeringen har gått vida längre genom lagar av åren 1949 och 1950. Alla sexuella förbindelser mellan vita och icke-vita, vare sig äktenskapliga eller ej, straffas. I stort sett har därmed, vad äktenskapliga förbindelser beträffar, en redan genomförd konvention stadfästs; endast något hundratal blandade äktenskap återigen hade förekommit under tiden före denna lagstiftnings genomförande. Utomäktenskapliga förbindelser mellan främst vita män och färgade kvinnor torde däremot ha varit relativt vanliga. I en rad böcker har beskrivits hur efter de nya lagarnas antagande angiveriet frodades och hur polisbilarna i Kapstadens omgivningar sökte efter älskande par av skilda raggrupper; en mängd gamla förbindelser avslöjades, och kontrahenterna blev straffade.

*

De bestämmelser som här berörts är de mest påtagliga tecknen på särhållandet och de vitas välde. Men i fråga om undervisning, arbetsvillkor, egendomsrätt, tillträde till yrken och tjänster samt på många andra punkter är separationen och förtrycket lika systematiskt genomförda.

HERBERT TINGSTEN

Svenska tankediktare

I mina litterära notiser 18/1 uppgav jag att Sven Stolpe (i en essä i Det danske magasin) fällt följande omdöme om den unge lyrikern Östen Sjöstrand: "Sedan Stagnelius har svensk poesi inte ägt en diktare med så storslagen strävan." Genom ett förbiseende hade här den danska textens "tankedigter" kommit att översättas med enbart "diktare". Detta behöver jag. Att t. ex. Rydbergs och Frödings storslagen strävan varit av mindre storslagen natur än Sjöstrands förefaller mig dock alltjämt som ett absurt påstående.

JOHANNES EDFELT

Anne Franks dagbok

årets mest berömda, mest omtalade och älskade bok

Nu **35:-** tusendet

HÖKERBERGS

konsum *gott*

Gör Fars Mat-Dag till Glad Hemma-Dag!

Vi föreslår:

1 kaffe på sängen

med konsums goda

mandelfiläta 350 g **0:90**
wienerlängd 350 g **1:45**
peppars gammaldags gosk pepparkakor, 8 olika former 400 g kart **2:60** kg **0:65**

2 lätt lunch

med Solman-spenat

som läggs direkt i kastrullen med en klick EVE och lite grädde, får tina upp och koka några minuter.

Till spenaten passar

wienerkorv .. kg **7:80**
isterband .... kg **4:50**
eller lax (som läggs i vatten på kvällen innan)
amerikansk lax i bit kg **2:-** i skiver kg **2:60**
silverlax i bit kg **1:80**

3 festlig men lättlagad middag

med Kvickmans tomatsoppa och stekt oxlever

★ *Se vårt Trumf-recept!*

KVICKMANS SOPPOR

presenteras nu i våra butiker i ny färgglad dräkt, lagade med samma omsorg som konsum-kocken alltid ägnat dem!

310 g brk
tomatsoppa 1:10
jordärtskockspuré 1:10
köttsoppa 1:35
champinjonsoppa 1:90

-märkta — ytterligare en garanti

ex prima
utskuren biff kg **8:70**
oxfilet ..... kg **13:80**
— utmärkt att grilla!
polarbiff ..... kg **4:20**

oxlever kg **6:50**

För mer mat-avancerade husfäder är kycklingen färdigförgrytan idealiskt att bjuda på:

crys-o-vac förpackad **gödkycklingen** (poulé) vikt ca 6 hg—1 kg kg **9:40**

tinas upp knappt 1 timme i kallt vatten, bryns väl på alla sidor och får sakta steka färdig i gryta (spad med vatten eller buljong) ca 35 min.

Allra enklast och godast tänkbara är

kvickmans mästerskinka sockersaltad enligt konsums specialmetod 1921135 1—1 1/2 kg brk bit/n kg **10:50**
— serverad med kokt potatis och apelsinsallad eller finskuren endiv med konsummajonnäs.

majonnäs ..... kg **0:70**
legymsallad .... kg **0:60**
rödbetssallad .. kg **0:50**
silltsallad ..... kg **0:30**

4 till efterrätt —

Solman förstås —

jordgubbar 1/1 förp **4:70**
1/2 förp **2:80**
hallon ..... 1/1 förp **4:60**
1/2 förp **2:40**
smultron .. 1/2 förp **4:80**

— *eller en bärk delikata holländska*

1/2 brk **1:40**
päron ..... 1/1 brk **2:40**

En god dryck att börja med —

orange juice 7 1/4-dl:s kons. 100 g fruktsaften av 2 kg apelsiner **1:30**

3 tsk orange juice utrört i 1 dl vatten till morgonen, mera vatten till måltidsdrycken!

Matbrödet:

kavring ..... 800 g **0:98**
skuret vitt formbröd 400 g **0:63**

fars special-tårta ..... från **4:-**

sockerkaka och maränghottnar, fyllning: hallonsylt och mockasmörkräm, garnering: rostade nötter

★ RECEPTET:

TRUMF

Oxlevern (3/4 kg för 4 pers.) bör ligga i mjölk 1 timme, torkas av och skärs i skivor. Bryn 1 EVE tillsammans med 2 skurna gula lökar. Strö över 3 msk vetemjöl, salta och peppra. Späd med 2 dl vatten och mot slutet 2 dl mjölk och lite grädde. Småputtra under lock ca 40 min. Servera levern med kokt potatis, blomkål och apelsinsallad: Skala 3—4 apelsiner, skär i skivor, lägg dem i en skål och häll över 2—3 msk olja. Låt det dra en stund.

konsum

föreningen för lägre levnadskostnader

Klok Far bjuder också på grönt

blomkål kg **1:30**
purjolök kg **1:90**
tomater kg **0:45**
rädisor kn **0:35**
sallad stor ital. .. st **0:95**

konsum

föreningen för lägre levnadskostnader

Freys auktionshall

mottager till

FEBRUARI

auktionen

hela sterbhus

bättre möbler, guld, silver och juveler, mattor, tavlor, konstsaker och antikviteter.

Förskott lämnas utan extra kostnader

Vi åtaga oss bevakn.- o. inventeringsuppdrag avgiftsfritt

Ring 67 99 60

Freys Express A

Grevturegatan 11, Stockholm.

Visst är katten

"Apotekarnes" vatten!

APOTEKARNES MINERALVATTENS AB

© Tingstensamlingen Publicerad med tillåtelse av Dagens Nyheter AB.